

materiał źródłowy nie posiada swego zwielokrotnienia w formie kopii, czy drugih egzemplarzy tych dokumentów.

Elementem ilustrującym pewne zagadnienia przedstawione w „Opisaniu kościołów”, jak też we „Wstępie” opracowania, są dołączone przez ks. Weissa schematyczne mapy poszczególnych dekanatów. Za ciekawy materiał egzemplifikacyjny dla treści książki uznać należy fotokopie wybranych stron z rękopisów, co uzmysławia stan ich zachowania, a także „czytelność” i wielkie zróżnicowanie pod względem edytorskim. Pomocnym okazuje się również bogaty indeks nazw osobowych i geograficznych.

W podsumowaniu uznać należy znaczące walory naukowe książki ks. Anzelma Weissa, jak również wielką troskę badacza źródeł o drogie, choć często niedoceniane relikty piśmienniczej działalności człowieka, zawierające w sobie ważne i niepowtarzalne relacje – świadectwa dziejowania.

Ks. Dariusz Zagórski

Albert Warso, *Opowieść o Biskupie Piotrze*, Skarżysko-Kamienna 2010, ss. 223.

Trzydziestą rocznicę śmierci biskupa Piotra Gołębiowskiego przypadającą na rok 2010 uznać można za doskonałą okoliczność i okazję do bardziej wnikliwego i całościowego spojrzenia na jego życie i pasterską posługę. Trudu i wysiłku „opowiedzenia” historii Sługi Bożego na nowo, w sposób bardziej spójny i systematyczny, podjął się ks. Albert Warso, prezentując biografię owej postaci przekazaną czytelnikowi w ciekawy sposób i w bardzo przystępnej formie.

Całość książki otwiera słowo biskupa radomskiego Henryka Tomasiaka (s. 7–9), który w oparciu o autorytet Świętego Tekstu i papieskiego nauczania dostrzega konieczność zachowywania pamięci o „swych przełożonych” (Hbr 13, 7), „duchowych opiekunach i strażnikach przewodzących z nieba Kościołowi pielgrzymującemu w czasie” (Jan Paweł II, *Pastores gregis* – nr 25), potwierdzając tym samym wagę zagadnienia podjętego przez Autora recenzowanej pracy.

Właściwy tekst książki poprzedzony zostaje *Wstępem*, w ramach którego ks. Warso bardzo wyraźnie wskazuje na charakter publikacji. Jest

ona na nowo opracowanym i poszerzonym zbiorze artykułów, które jako przygotowanie do przeżywania rocznicy śmierci biskupa Piotra Gołębiowskiego, ukazywały się „w tygodniku *Ostra Brama nad Kamienną* wydawanym w Sanktuarium Matki Bożej Ostrobramskiej w Skarżysku-Kamiennej” (s. 12). Praca postawiła sobie za cel nie tylko „ukazanie bogactwa życia sandomierskiego biskupa”, ale także miała się stać „zachętą do wytrwałej modlitwy o jego beatyfikację” (tamże).

Od strony treściowej po *Wstępie* refleksja nad życiem i działalnością Sługi Bożego przebiega w sposób wielowątkowy, uporządkowany jednak i ciekawie referujący zawarty w źródłach materiał. W książce odnaleźć można nie tylko pierwiastki o charakterze ściśle biograficznym, ale również szerszy kontekst ważnych wydarzeń, poddających czytelnikowi tło historyczne, tak istotne dla pełniejszego zrozumienia opisu postaci, świadczące jednocześnie o erudycji Autora i przeprowadzonych przez niego szerzej zakrojonych badaniach.

Są więc zawarte w pracy wątki z dzieciństwa Sługi Bożego i jego młodości, przeplatane ciekawostkami i bardzo osobistymi doświadczeniami. Pomaga to w lekturze opracowania i wydatnie do niej zachęca, czyniąc ją ciekawą i ułatwiając percepcję zawartych w niej treści.

Przykład stanowić mogą wydarzenia związane z cudem wyproszonym przez Maryję (w 1918 r.) dla chorego na tyfus Piotra Gołębiowskiego i jego rodzeństwa, moment jego wstępowania do sandomierskiego seminarium duchownego, czy w końcu dorastania do kapłaństwa. Ukazana jest także jego praca duszpasterska jako katedralnego wikariusza, następnie profesorskie zmagania w seminarium, w końcu posługa ojca duchownego kleryków. Wszystkie te funkcje i zadania pełnione przez Sługę Bożego opisane są niezwykle żywym i zaangażowanym językiem przybliżającym czytelnikowi atmosferę tamtych wydarzeń.

Książd Albert Warszo oddał również dramatyzm tych etapów posługi Piotra Gołębiowskiego, które naznaczone były wieloma cierpieniami i bólem. Omawiana praca przywołała bowiem chwile z kapłańskiego życia Sługi Bożego, w których wyczerpanie, fizyczna niemoc doświadczyły go dotkliwie odbierając często radość z duszpasterskiej pracy. Szczególnie znaczenie posiada opis czasu wojny, gdzie na tle wszechobecnego „okropności tym bardziej uwidaczniała się miłość ks. Piotra Gołębiowskiego do Boga i bliźnich” (s. 50).

W ramach prezentowanej publikacji szeroko i wyczerpująco przedstawiony został także etap „biskupiej służby” Piotra Gołębiowskiego, z wyakcentowaniem samego momentu nominacji, kolejno także – sakry

biskupiej, w końcu opisu bardzo wielu trudnych doświadczeń pasterskich, takich chociażby jak „porwanie biskupa” (s. 87–89), co dokonało się w kontekście konfliktu zaistniałego na jednej z sandomierskich parafii (parafia Wierzbica), a współkreowanego przez komunistyczny aparat reżimu mający na celu rozbijanie jedności i spójności Kościoła.

Za ważny rys duchowości Pasterza uznana została przez Księdza Warso „miłość do Maryi wpisana w biskupią posługę” (s. 111–114). Autor publikacji wyraził to w sposób jednoznaczny, akcentując, że „jego posługa administratora apostolskiego diecezji sandomierskiej nosiła maryjny profil” (s. 111) i „opierała się na konkretnym maryjnym programie posługiwania” (tamże).

Całość pracy zamyka *Zakończenie* (s. 155–156). Zamieszczono również *Bibliografię* (s. 157–170) oraz różnego rodzaju aneksy, to jest *Modlitwę o beatyfikację Sługi Bożego Biskupa Piotra Gołębiowskiego, Fotografie* wraz z ich *Spisem*.

W *Bibliografii* umieszczony został najpierw opis *Źródeł Archiwalnych* zaczerpniętych z Archiwum Akt Nowych w Warszawie, z Archiwum Instytutu Prymasowskiego Stefana Kardynała Wyszyńskiego w Warszawie, z Archiwum Diecezjalnego w Sandomierzu, z Archiwum Diecezjalnego w Radomiu, z Archiwum Wyższego Seminarium Duchownego w Sandomierzu. Drugą część *Bibliografii* stanowi *Literatura* (opracowania), której bogactwo może zdumiewać i świadczyć o solidnym przygotowaniu się Autora do napisania prezentowanej publikacji.

Za cenny materiał poglądowy uznać należy stosunkowo liczne reprodukcje zarówno fotografii, jak też dokumentów (fotografia nr 9 – Bulla Piusa XII ogłaszająca ks. Piotra Gołębiowskiego biskupem pomocniczym diecezji sandomierskiej). Aż 61 „ilustracji” tekstu opracowania, wykonanych w dobrej jakości na papierze kredowym (jak zresztą całość książki) stanowi doskonałe uzupełnienie „Opowieści” o życiu i działalności Sługi Bożego.

Prezentowane studium jest ważnym wkładem w badania nie tylko nad życiem i działalnością biskupa Piotra Gołębiowskiego, ale także nad dziejami Kościoła katolickiego w Polsce. W dobie wszechobecnej dziś hermetyczności języka, zwłaszcza opracowań o charakterze historycznym, niniejsza praca wyróżnia się otwarciem na współczesnego czytelnika, jej język zaś – potoczny i plastyczny – ułatwia lekturę, co zasługuje na szczególne uznanie.

To zrozumienie doby obrazu i uproszczeń w odbiorze potwierdza celowe i świadome odrzucenie przez Autora aparatu krytycznego książki.

To, jak potwierdza on sam, pozwoliło jeszcze bardziej nadać jej tonację i formę „opowieści”, na wzór pracy autorstwa księdza biskupa Jana Kopca (*Opowieść o biskupie Henryku: pamięci biskupa Henryka Grzondziela (1897–1968) w 40. rocznicę śmierci*, Opole 2008) „poświęconej jednemu z opolskich biskupów pomocniczych” (*Wstęp*, s. 13).

Ks. Dariusz Zagórski

Camino de Santiago – nie tylko droga. Historia i współczesność Szlaku św. Jakuba, red. Piotr Roszak, Wydawnictwo UMK 2011, ss. 372.

Książka *Camino de Santiago – nie tylko droga. Historia i współczesność Szlaku św. Jakuba* – wydana przez Wydawnictwo Naukowe UMK jest ciekawą próbą wielowymiarowego spojrzenia na jedną z najbardziej znanych tras pielgrzymkowych Europy. W to wieloaspektowe studium na temat szlaku św. Jakuba wprowadza nas doskonale pierwszy artykuł ks. Piotra Roszaka zatytułowany *Homo peregrinus. Kim jest prawdziwy pielgrzym?* Poddany analizie fenomen człowieka pielgrzymującego wskazuje na zmieniające się poprzez wieki aspekty tego ludzkiego „bycia w drodze” – od źródeł biblijnych tego fenomenu aż do filozoficznego *homo viator*. W ten sposób artykuł profesora z Torunia i Nawarry otwiera pierwszą część książki zatytułowaną *Camino de Santiago: wczoraj i dziś*, którą możemy dodatkowo podzielić na dwie zasadnicze części. Jedna pokazuje nam cel naszego pielgrzymowania, którym jest grób Apostoła Jakuba z Sanktuarium z całą otoczką duchową, podczas gdy druga część jest o samej drodze i potraktować ją możemy jako swego rodzaju duchowy i nie tylko duchowy (także np. artystyczny czy pastoralny) przewodnik po drodze, której celem jest *Campus Stellae*. Do tej części śmiało możemy zaliczyć część drugą publikacji zatytułowaną *Miscellanea Cujaviae Pomeraniaeque* i poświęconą polskiemu odcinkowi Camino, a dokładniej jego północnej części, którą możemy pielgrzymować poprzez teren województwa kujawsko-pomorskiego (warto w tym miejscu pogratulować Marszałkowi Województwa Piotrowi Całbeckiemu, który finansował wydanie tej publikacji, tego dobrego pomysłu na promocję samego Camino, jak i społeczności lokalnej).

Wracając do pierwszej części książki na pewno na wyróżnienie zasługuje artykuł Enrique Alarcona o grobie św. Jakuba. W *Sepulcrum Iacobi*